

**CURTEA SUPREMĂ
DE JUSTIȚIE**

DECIZIE

cu privire la admiterea recursului depus de Casa Națională de Asigurări Sociale,

în cauza de contencios administrativ, intentată la cererea de chemare în judecată depusă de Mihail Balan împotriva Casei Naționale de Asigurări Sociale privind contestarea actelor administrative,

împotriva deciziei din 17 mai 2023 a Curții de Apel Chișinău

*(Dosarul nr. 3ra-856/23
PIGD 2-22078006-01-3ra-11082023)*

Motivarea insuficientă a hotărârii privind perioada pentru care se recalculează pensia stabilită anterior subiecților vizați de Legea 1544/1993. Omisiunea de a analiza argumentele esențiale invocate de recurent în raport cu normele imperative și cadrul legal aplicabil.

Judecătoria Chișinău, sediul Rîșcani – G. Cazacu
Curtea de Apel Chișinău – Gh. Mîra, I. Dutca, E. Palanciuc

25 septembrie 2025

Textul corespunde originalului

Examinând în lipsa părților recursul depus de Casa Națională de Asigurări Sociale,

Curtea Supremă de Justiție, în completul compus din:

Stela Procopciuc, *Președinte*,

Oxana Parfeni,

Diana Stănilă, *judecători*,

constată următoarele:

ÎN FAPT

1. La data de 2 iunie 2022, Mihail Balan a înaintat o acțiune împotriva Casei Naționale de Asigurări Sociale, solicitând (f.d. 4):

- Anularea deciziei nr. 32/2022/15202 din 11 aprilie 2022 și a răspunsului nr. B-989/22 din 25 mai 2022.
- Obligarea Casei Naționale de Asigurări Sociale să efectueze recalculul cuantumului pensiei neachitate, începând cu data de 30 martie 2015, luând în considerare certificatul eliberat de Direcția de Poliție Chișinău nr. 34/20-7034-41 din 13 ianuarie 2022, precum și aplicarea majorărilor și indexărilor aferente.

2. În motivarea acțiunii, reclamantul a susținut că a activat în organele afacerilor interne în perioada 1 iunie 1999 – 30 martie 2015. În special, pentru activitatea desfășurată în cadrul Batalionului Serviciului de Escortă și Pază al Comisariatului General al Poliției Chișinău, în intervalul 30 ianuarie 2009 – 30 martie 2015, angajatorul i-a calculat vechimea în serviciu cu un coeficient avantajos de 1:2, conform Hotărârii Guvernului Republicii Moldova nr. 78/94. Acest fapt a fost confirmat prin certificatul nr. 34/20-7034-41 din 13 ianuarie 2022, eliberat de Direcția de Poliție Chișinău.

3. Pe baza acestor informații, reclamantul s-a adresat Casei Teritoriale de Asigurări Sociale Criuleni, solicitând recalcularea cuantumului pensiei. Totuși, cererea a fost respinsă prin decizia nr. 32/2022/15202 din 11 aprilie 2022. Ulterior, reclamantul a înaintat o cerere prealabilă către Casa Națională de Asigurări Sociale, însă solicitarea sa a fost respinsă din nou, conform răspunsului nr. B-989/22 din 25 mai 2022.

4. Reclamantul consideră că răspunsul și decizia emise de Casa Națională de Asigurări Sociale sunt neîntemeiate și, prin urmare, trebuie anulate. În susținerea acestui argument, acesta invocă Hotărârea nr. 19 din 19 iulie 2016 a Curții Constituționale a Republicii Moldova, care stipulează: „Pensiile pentru limită de vârstă se acordă pentru munca și serviciile prestate, prin îndeplinirea unor obligații social importante. Prin natura lor social-juridică primară, pensiile reprezintă sursa principală și permanentă de subzistență a pensionarilor.”

5. Astfel, reclamantul susține că dreptul său la recalcularea pensiei este justificat de contribuțiile și activitatea desfășurată, iar refuzul autorităților contravine principiilor constituționale privind protecția socială.

6. Având în vedere dispozițiile Constituției, în special art. 47 alin. (2), cetățenii au dreptul de a primi integral, pe parcursul întregii vieți, pensia stabilită conform prevederilor Legii nr. 156-XIV. Totodată, Curtea Constituțională subliniază că, în conformitate cu art. 10 alin. (3) din Legea privind pensiile de asigurări sociale de stat, dreptul la pensie este imprescriptibil.

7. Mai mult, conform art. 35 alin. (2) din aceeași lege, în cazul neachitării pensiei la timp din vina organului de asigurări sociale care stabilește sau plătește pensia, aceasta trebuie achitată fără limite de termen.

8. Curtea reiterează că dreptul de proprietate, deși fundamental, nu este unul absolut și poate fi supus unor limitări. Orice restrângere a acestui drept, conform Constituției și art. 54 alin. (2), trebuie:

- a) Să fie prevăzută de lege.
- b) Să fie necesară în interesele menționate de Constituție.
- c) Să fie proporțională cu situația care a determinat-o.
- d) Să nu aducă atingere esenței dreptului de proprietate, servind astfel unui interes public legitim.

9. În acest context, reclamantul consideră că refuzul autorităților de a recalcula pensia încalcă aceste principii și afectează drepturile sale constituționale garantate.

10. Prin urmare, reclamantul a menționat că având în vedere interesul public în discuție, Curtea subliniază necesitatea unei analize echilibrate între, pe de o parte, interesul statului de a stabili termene pentru apariția, exercitarea sau apărarea drepturilor civile, în scopul asigurării certitudinii juridice, și, pe de altă parte, dreptul cetățenilor de a primi integral, pe parcursul întregii vieți, pensia stabilită conform legii, aceasta reprezentând, de regulă, sursa principală de existență pentru beneficiari. În această balanță, Curtea constată că dreptul cetățenilor la pensie integrală și neîngrădită prevalează, având în vedere importanța acestuia pentru asigurarea unui trai decent și pentru respectarea principiilor de protecție socială prevăzute de lege.

POZIȚIA INSTANȚEI DE FOND

11. Prin hotărârea Judecătoriei Chișinău, sediul Rîșcani din 19 iulie 2022, s-a admis acțiunea. S-a anulat decizia Casei Teritoriale de Asigurări Sociale Criuleni nr. 32/2022/15202 din 11 aprilie 2022 și răspunsul Casei Naționale de Asigurări Sociale nr. B-989/22 din 25 mai 2022, asupra cererii

prealabile. S-a obligat Casa Națională de Asigurări Sociale de a recalcula pensia pentru vechime în muncă în privința lui Mihail Balan, cu achitarea pensiei neachitate începând cu data de 30 martie 2015 ținând cont de confirmarea eliberată de Direcția de Poliție a mun. Chișinău nr. 34/20-7034 41 din 13 ianuarie 2022, cu achitarea majorărilor și indexărilor stabilite conform Legii (f.d. 22, 27-31).

EXERCITAREA CĂII DE ATAC ÎN ORDINE DE APEL

12. Invocând ilegalitatea hotărârii instanței de fond, la 2 august 2022, prin intermediul poștei electronice, Casa Națională de Asigurări Sociale a depus apel nemotivat împotriva hotărârii din 19 iulie 2022 a Judecătoriei Chișinău, sediul Rîșcani (f.d. 25-26). Iar la 13 octombrie 2022, prin intermediul poștei electronice, Casa Națională de Asigurări Sociale a prezentat motiovarea apelului (f.d. 35-36).

POZIȚIA INSTANȚEI DE APEL

13. Prin decizia din 17 mai 2023 a Curții de Apel Chișinău s-a respins apelul declarat de Casa Națională de Asigurări Sociale împotriva hotărârii Judecătoriei Chișinău, sediul Rîșcani din 19 iulie 2022 (f.d.57, 58-72).

14. Instanța de apel a punctat că, subdiviziunile în care Mihail Balan a activat sunt entități destinate deținerii persoanelor și se încadrează în prevederile pct. 8 din Hotărârea Guvernului nr. 78 din 21 februarie 1994 privind modul de calculare a vechimii în muncă, stabilire și plată a pensiilor și indemnizațiilor militarilor, persoanelor din corpul de comandă, trupelor organelor afacerilor interne, sistemului penitenciar și colaboratorilor Centrului Național Anticorupție. Mihail Balan și-a desfășurat activitatea nemijlocit în cadrul Batalionului Special de Escortă și Pază al Direcției de Poliție Chișinău, fapt care a constituit temei pentru emiterea Ordinului Ministerului Afacerilor Interne nr. 96 din 20 martie 2018, intitulat „Cu privire la recunoașterea unor înlesniri pentru stabilirea pensiei anumitor categorii de funcționari publici cu statut special și militari din cadrul Ministerului Afacerilor Interne.” Conform acestui ordin, calculul vechimii în muncă pentru stabilirea pensiei s-a realizat cu înlesniri (avantaje), prin acordarea a două luni vechime în muncă pentru fiecare lună de serviciu, în conformitate cu Legea asigurării cu pensii a militarilor și persoanelor din corpul de comandă și trupele organelor afacerilor interne nr. 1544 din 23 iunie 1993.

15. Instanța de apel, examinând legalitatea și temeinicia hotărârii contestate, s-a alăturat concluziilor instanței de fond, care a constatat

netemeinicia deciziei Casei Teritoriale de Asigurări Sociale Criuleni nr.32/2022/15202 din 11 aprilie 2022 și a răspunsului Casei Naționale de Asigurări Sociale nr. B-989/22 din 25 mai 2022 la cererea prealabilă.

16. În acest context, instanța de apel a indicat că Casa Națională de Asigurări Sociale a refuzat în mod neîntemeiat recalcularea pensiei, interpretând eronat că perioada de activitate desfășurată în cadrul subdiviziunii de escortare nu se încadrează în prevederile pct. 8 din Hotărârea Guvernului nr. 78 din 21 februarie 1994. În realitate, colaboratorii care efectuează servicii de pază, escortare și deținerea persoanelor reținute sau arestate în izolatorul de urmărire penală beneficiază de dreptul la calcularea vechimii în muncă cu avantaje, prin aplicarea coeficientului de două luni vechime în muncă pentru fiecare lună de serviciu, conform reglementărilor legale în vigoare.

17. Totodată, instanța de apel a notat că nu poate fi reținut argumentul Casei Naționale de Asigurări Sociale conform căruia, la data depunerii cererii de recalculare a pensiei, Mihail Balan nu îndeplinea condițiile necesare pentru recalcularea pensiei, pe motiv că perioada sa de activitate în cadrul subdiviziunii de escortare nu ar putea fi raportată la prevederile pct. 8 din Hotărârea Guvernului nr. 78 din 21 februarie 1994 și, prin urmare, nu i-ar conferi dreptul la calcularea vechimii în muncă cu avantaje. Acest argument este contrazis de confirmarea nr. 34/20-7034-41 din 13 ianuarie 2022, emisă de Inspectoratul General de Poliție, Direcția de Poliție a municipiului Chișinău. Documentul atestă în mod clar că activitatea desfășurată de Mihail Balan întrunește condițiile prevăzute la pct. 8 lit. d) din Hotărârea Guvernului nr. 78/1994, referitoare la modul de calculare a vechimii în muncă, stabilirea și plata pensiilor și indemnizațiilor pentru militari, persoane din corpul de comandă, trupele organelor afacerilor interne, sistemul penitenciar și colaboratorii Centrului Național Anticorupție.

18. Curtea de Apel Chișinău a subliniat că argumentul apelantei, conform căruia confirmarea nr. 34/20-7034-41 din 13 ianuarie 2022, emisă de Direcția de Poliție a municipiului Chișinău din cadrul Inspectoratului General al Poliției, pe baza Ordinului nr. 96 din 20 martie 2018 emis de Ministerul Afacerilor Interne, justifică calcularea perioadei respective cu înlesniri de 1:2, trebuie apreciat critic. Or, această confirmare intră în contradicție directă cu sensul Ordinului nr. 96 din 20 martie 2018, care recunoaște anumite înlesniri doar pentru stabilirea pensiei angajaților MAI. Ordinul nu prevede recalcularea pensiei pentru persoanele cărora pensia le-a fost deja stabilită anterior. Astfel, interpretarea apelantului este considerată nefondată.

19. Așadar, prin Ordinul nr. 96 din 20 martie 2018, emis de Inspectoratul General al Poliției (IGP), au fost recunoscute anumite înlesniri pentru stabilirea pensiei unor categorii de funcționari publici cu statut special și militari din cadrul Ministerului Afacerilor Interne (MAI). Ordinul reglementează raporturile de muncă pentru personalul care îndeplinește misiuni de escortă și pază a persoanelor deținute, armonizând aceste reglementări cu cele aplicabile angajaților altor instituții cu atribuții similare. Confirmarea nr. 34/20-7034-41 din 13 ianuarie 2022 susține aplicabilitatea acestui ordin, emis ulterior pensionării lui Mihail Balan, în ceea ce privește vechimea în muncă acumulată de acesta. Astfel, la stabilirea cuantumului pensiei, ar fi trebuit să fie luate în considerare și înlesnirile (avantajele) asociate funcțiilor deținute. Ordinul specifică faptul că eliberarea confirmărilor privind înlesnirile pentru calcularea vechimii în muncă la stabilirea pensiei funcționarilor publici cu statut special și militarilor care și-au desfășurat serviciul trebuie realizată, la cererea acestora, de către autoritățile administrative și instituțiile din subordinea MAI, prin intermediul subdiviziunilor de resurse umane, conform competențelor stabilite. În situația în care subdiviziunile în care au activat solicitanții au fost lichidate, confirmările vor fi eliberate de către autoritățile administrative, subdiviziunile sau instituțiile din subordinea MAI care au devenit succesori ai drepturilor și obligațiilor acestora sau care au preluat competențele subdiviziunilor reorganizate sau lichidate.

20. Pe cale de consecință, instanța de apel a indicat că Ordinul Ministerului Afacerilor Interne nr. 96 din 20 martie 2018 este un act administrativ valabil, care produce efectele juridice prevăzute și care trebuie aplicat corespunzător. Simpla manifestare a unui dezacord de către apelanta față de prevederile acestui ordin, în absența anulării sau suspendării acestuia, nu poate constitui un temei pentru nerecunoașterea efectelor sale juridice. În consecință, până la o eventuală anulare, ordinul rămâne aplicabil, iar efectele sale trebuie respectate de toate părțile implicate.

21. Curtea de Apel Chișinău a statuat că Casa Națională de Asigurări Sociale avea obligația să recalculeze pensia lui Mihail Balan, care a activat în cadrul Batalionului Special de Escortă și Pază al Direcției de Poliție, luând în considerare confirmarea emisă de Direcția de Poliție a municipiului Chișinău nr. 34/20-7034-41 din 13 ianuarie 2022. Recalcularea pensiei trebuia să includă achitarea pensiei neachitate începând cu data de 30 martie 2015, precum și aplicarea majorărilor și indexărilor stabilite conform prevederilor legale.

22. Suplimentar, instanța de apel a făcut referire la Hotărârea Curții Constituționale nr. 27 din 20 decembrie 2011 privind controlul

constituționalității unor legi de modificare a condițiilor de asigurare cu pensii și alte plăți sociale pentru unele categorii de salariați, unde Curtea a statuat că: „[...] un drept social poate fi obiectul protecției constituționale garantate de art.46 și, respectiv, art.1 din Protocolul nr.1 la Convenția Europeană numai în cazul când dreptul social respectiv este dobândit și are o valoare economică. Aplicativ la prezenta cauză, un drept patrimonial dobândit ar însemna dreptul la pensia ce se află în plată, care deja are o valoare economică și astfel constituie un drept de proprietate al persoanei.”

EXERCITAREA CĂII DE ATAC ÎN ORDINE DE RECURS

23. La 29 mai 2023, prin intermediul poștei electronice, Casa Națională de Asigurări Sociale a depus recurs nemotivat împotriva deciziei din 17 mai 2023 a Curții de Apel Chișinău (f.d. 75), iar la 28 iulie 2023 a prezentat motivarea recursului, solicitând casarea deciziei instanței de apel și a hotărârii primei instanțe și emiterea unei noi decizii (f.d. 79-81).

ARGUMENTELE RECURSULUI

24. În motivarea recursului recurenta Casa Națională de Asigurări Sociale a invocat că decizia instanței de apel cât și hotărârea primei instanțe ca fiind neîntemeiate, ce rezultă din interpretarea în mod eronată a legii materiale aplicabile la caz și anume pct. 8 lit. d) din Hotărârea Guvernului nr. 78 din 21 februarie 1994 cu privire la modul de calculare a vechimii în muncă, stabilire și plată a pensiilor și indemnizațiilor militarilor, persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne, colaboratorilor Centrului Național Anticorupție și sistemului penitenciar.

25. Recurenta a menționat că n cazul din speță instanța a confundat activitatea militarilor dintr-o instituție penitenciară asupra căroră se răsfrânge Legea nr. 300/2017 cu privire la sistemul administrației penitenciare, cât și Legea nr. 1036/1996 cu privire la sistemul penitenciar abrogată la data 16.05.2018 care garantează expres acordarea înlesnirilor respective cu activitatea militarilor în cadrul Izolatorului de detenție provizorie din cadrul Inspectoratului de Poliție care nu este o instituție penitenciară, asupra căreia se răsfrânge Legea nr. 320/2012 cu privire la activitatea Poliției și statutul polițistului, care la rândul său nu prevede acordarea înlesnirilor de două luni vechime în muncă pentru o lună de serviciu pentru colaboratorii care activează în cadrul izolatorului de detenție provizorie.

26. Recurenta a indicat că pentru calcularea vechimii în muncă cu înlesniri conform pct. 8 lit. d) din Hotărârea Guvernului nr. 78/1994, este

necesar ca persoana să întrunească condiția că instituția în care activează sau a activat să fie o subdiviziune indicată în pct. 8 lit. d) și asupra căreia se răsfrânge Legea nr. 300/2017 cu privire la sistemul administrației penitenciare în care sunt expres prevăzute înlesnirile nominalizate.

27. În final, recurenta a menționat că intimatul nu întrunește condițiile enumerate, deoarece, a activat în cadrul Batalionului Special de Escortă și Pază, care nu este o instituție penitenciară și nu se regăsește în pct. 8 lit. d) al Hotărârii Guvernului nr. 78/1994.

POZIȚIA INTIMATULUI

28. Prin referința din 1 septembrie 2023, prin intermediul poștei electronice, Mihail Balan, reprezentat de avocatul Vladimir Kovali a solicitat declararea recursului ca inadmisibil (f.d. 89-93).

LEGISLAȚIA RELEVANTĂ

29. Art. XI alin. (3) din Legea nr. 246 din 31 iulie 2023 pentru modificarea unor acte normative (modificarea cadrului normativ conex reformei Curții Supreme de Justiție):

„Recursurile depuse la Curtea Supremă de Justiție până la data intrării în vigoare a prezentei legi vor fi examinate în baza temeiurilor în vigoare la data depunerii recursurilor”.

30. Art. 10 alin. (1) din Codul administrativ:

„Actul administrativ individual este orice dispoziție, decizie sau altă măsură oficială întreprinsă de autoritatea publică pentru reglementarea unui caz individual în domeniul dreptului public, cu scopul de a produce nemijlocit efecte juridice, prin nașterea, modificarea sau stingerea raporturilor juridice de drept public.”

31. Art. 17 din Codul administrativ:

„Drept vătămat este orice drept sau libertate stabilit/stabilită de lege căruia/căreia i se aduce atingere prin activitate administrativă.”

32. Art. 22 alin. (1) din Codul administrativ:

„Autoritățile publice și instanțele de judecată competente cercetează starea de fapt din oficiu. Acestea stabilesc felul și volumul cercetărilor și nu sunt legate nici de expunerile participanților, nici de cererile lor de reclamare a probelor.”

33. Art. 193 alin. (3) și (3¹) din Codul administrativ:

„Curtea Supremă de Justiție examinează acțiunile în contencios administrativ și cererile de recurs în complete din 3 judecători. În scopul uniformizării practicii judecătorești, completul din 3 judecători poate decide, prin vot unanim, că recursul considerat admisibil să fie examinat de un complet din 5 judecători, iar completul din 5 judecători poate decide, prin vot unanim, că recursul considerat admisibil să fie examinat de un complet din 9 judecători.”

34. Art. 194 alin. (2) din Codul administrativ:

„În procedura de examinare a cererilor de recurs, hotărârile și deciziile contestate se examinează din oficiu în privința existenței greșelilor procedurale și aplicării corecte a dreptului material.”

35. Art. 219 alin. (1) din Codul administrativ:

„Instanța de judecată este obligată să cerceteze starea de fapt din oficiu în baza tuturor probelor legal admisibile, nefiind legată nici de declarațiile făcute, nici de cererile de solicitare a probelor înaintate de participanți.”

36. Art. 244 alin. (1) din Codul administrativ:

„Hotărârile curții de apel că instanța de fond, precum și deciziile instanței de apel pot fi contestate cu recurs. Pentru procedura de recurs se aplică corespunzător prevederile cap. III din cartea a treia, dacă din prevederile prezentului capitol nu rezultă altceva.”

37. Art. 244 alin. (2) coroborat cu art. 231, alin. (2) din Codul administrativ:

„Pentru procedura de recurs se aplică corespunzător prevederile cap. III din cartea a treia, dacă din prevederile prezentului capitol nu rezultă altceva. Pentru procedura în apel se aplică corespunzător prevederile cap. II din cartea a treia, dacă din prevederile prezentului capitol nu rezultă altceva.”

38. Art.245 din Codul administrativ:

„Recursul se depune la Curtea Supremă de Justiție în termen de două luni de la pronunțarea hotărârii sau a deciziei motivate, dacă legea nu stabilește un alt termen.”

39. Art. 247 din Codul administrativ:

„Recursul considerat admisibil se examinează fără înștiințarea și audierea participanților la proces, cu excepția recursului în care se invocă întemeiat art. 2451 alin.(1) lit. b) și d). Completul poate decide și în alte cazuri invitarea participanților în ședință pentru a se pronunța cu privire la recursul considerat admisibil.”

40. Art. 248 alin. (1) lit. d) din Codul administrativ:

„În urma examinării recursului, Curtea Supremă de Justiție adoptă una dintre următoarele decizii: admite recursul, casează integral decizia instanței de apel și trimite cauza spre rejudecare în instanța de apel o singură dată dacă eroarea judiciară nu poate fi corectată de către instanța de recurs.”

41. Art. 1 din Legea nr. 1544-XII din 23 iunie 1993:

„Militarii care îndeplinesc serviciu prin contract, persoanele din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne, precum și funcționarii publici cu statut special din sistemul administrației penitenciare, și din cadrul Inspectoratului General de Carabinieri beneficiază de dreptul la pensie viageră pentru vechime în muncă, dacă au vechimea respectivă în serviciu militar și în organele afacerilor interne.

Militarii, persoanele din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne, precum și funcționarii publici cu statut special din sistemul administrației penitenciare, și din cadrul Inspectoratului General de Carabinieri care au devenit persoane cu dizabilități în condițiile prezentei legi au dreptul la pensie de dizabilitate.

Familiile militarilor, persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor

afacerilor interne, precum și ale funcționarilor publici cu statut special din sistemul administrației penitenciare, și din cadrul Inspectoratului General de Carabinieri decedate sau căzute la datorie au dreptul la pensie în cazul pierderii întreținătorului.”

42. Art. 7 din Legea nr. 1544-XII din 23 iunie 1993:

„Militarilor, persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne, precum și funcționarilor publici cu statut special din sistemul administrației penitenciare, și din cadrul Inspectoratului General de Carabinieri, familiilor lor care au concomitent dreptul la diferite pensii de stat li se stabilește o singură pensie, la alegerea lor.”

43. Art. 13 lit. a) din Legea nr. 1544-XII din 23 iunie 1993:

„Dreptul la pensie pentru vechime în serviciu îl au militarii care au îndeplinit serviciul prin contract, persoanele din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne, precum și funcționarii publici cu statut special din sistemul administrației penitenciare, și din cadrul Inspectoratului General de Carabinieri care la 1 iulie 2011 au o vechime în serviciu de cel puțin 20 de ani.”

44. Art. 48 din Legea nr. 1544-XII din 23 iunie 1993:

„Pensiile militarilor în termen, ale militarilor care au îndeplinit serviciul prin contract, ale persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne și din cadrul Inspectoratului General de Carabinieri, ale funcționarilor publici cu statut special din sistemul administrației penitenciare, ale ofițerilor de protecție și colaboratorilor organelor securității statului, Centrului Național Anticorupție și ale membrilor familiilor acestora se stabilesc de către Casa Națională de Asigurări Sociale, în modul stabilit de Guvern.”

45. Art. 51 din Legea nr. 1544-XII din 23 iunie 1993:

„În cazul apariției unor circumstanțe care implică modificarea mărimilor pensiilor stabilite pentru militarii în termen și familiile acestora, recalcularea pensiilor se efectuează în termenele stabilite de Legea nr.156/1998 privind sistemul public de pensii.

Recalcularea pensiilor pentru militarii care au îndeplinit serviciu prin contract, pentru persoanele din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne, precum și pentru funcționarii publici cu statut special din sistemul administrației penitenciare, și din cadrul Inspectoratului General de Carabinieri și pentru familiile acestora se efectuează de la data de 1 a lunii următoare celei în care au survenit circumstanțele ce cauzează modificarea mărimii pensiei. Totodată, dacă pensionarul beneficiază de dreptul la majorarea pensiei, diferența de pensie i se poate plăti doar pentru 12 luni trecute.”

46. Art. 54 din Legea nr. 1544-XII din 23 iunie 1993:

„Suma pensiei calculată pentru pensionarii din rândurile militarilor, persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne, precum și ale funcționarilor publici cu statut special din sistemul administrației penitenciare, și pentru familiile acestora și nesolicitată la timp se plătește pentru perioada precedentă, însă cel mult pentru 3 ani premergători datei solicitării pensiei. Sumele pensiei neprimite la timp din vina organelor care au stabilit sau care plătesc pensia se plătesc pentru perioada precedentă fără limite în timp.”

47. Art. 61 alin. (1) din Legea nr. 1544-XII din 23 iunie 1993:

„Recalcularea pensiilor stabilite anterior militarilor, persoanelor din corpul de

comandă și din trupele organelor afacerilor interne și familiilor acestora în legătură cu punerea în aplicare a prezentei legi se efectuează în temeiul documentelor aflate la momentul recalculării în organele de pensionare. Dacă pensionarul va prezenta ulterior acte suplimentare ce i-ar acorda dreptul la majorarea pensiei, recalcularea se va efectua pentru perioada precedentă, dar cel mult pentru 12 luni de la data depunerii actelor suplimentare și nu mai devreme de data punerii în aplicare a prezentei legi.”

48. Art.245 din Codul administrativ (*în vigoare la data de punerii recursului*):

„Recursul se depune la instanța de apel în termen de 30 de zile de la notificarea deciziei instanței de apel, dacă legea nu stabilește un termen mai mic. Instanța de apel transmite neîntârziat Curții Supreme de Justiție recursul împreună cu dosarul judiciar.

Motivarea recursului se prezintă Curții Supreme de Justiție în termen de 30 de zile de la notificarea deciziei instanței de apel. Dacă se depune împreună cu cererea de recurs, motivarea recursului se depune la instanța de apel.”

49. Art. 246 din Codul administrativ (*în vigoare la data de punerii recursului*):

„Curtea Supremă de Justiție examinează din oficiu admisibilitatea cererii de recurs. Dacă este inadmisibil, recursul se declară ca atare printr-o încheiere.

Recursul se declară inadmisibil în special când:

- a) decizia instanței de apel nu poate fi contestată cu recurs;
- b) recursul este depus în mod repetat;
- c) recursul este depus de o persoană neîmputernicită;
- d) recursul a fost depus după expirarea termenului stabilit la art.245 alin.(1);
- e) motivarea recursului nu a fost depusă sau a fost depusă după expirarea termenului prevăzut la art.245 alin.(2);
- f) cererea de recurs nu corespunde cerințelor stabilite la art.244 alin.(2), art.233 alin.(1) și (2) și art.234 alin.(2) și recurentul nu a înlăturat neajunsurile în termenul stabilit de Curtea Supremă de Justiție.”

50. Art. 248 alin. (1) lit. d) din Codul administrativ statuează că:

„În urma examinării recursului, Curtea Supremă de Justiție adoptă una dintre următoarele decizii: admite recursul, casează integral decizia instanței de apel și trimite cauza spre rejudecare în instanța de apel o singură dată dacă eroarea judiciară nu poate fi corectată de către instanța de recurs.”

ASPECTE DE PROCEDURĂ

51.În debut, completul de judecată reține că legea procedural civilă, care impune obligații noi anulează sau reduce drepturile procedurale ale participanților la proces, limitează exercitarea unor drepturi ori stabilește sancțiuni procedurale noi sau suplimentare, nu are putere retroactivă, astfel, recursul depus de Casa Națională de Asigurări Sociale, până la data intrării în vigoare a Legii nr. 246 din 31 iulie 2023 va fi examinat în baza temeiurilor în vigoare la data depunerii acestora, însă, procedura de examinare conform noilor reglementări.

52.În speță, completul de judecată nu a considerat oportun de a cita participanții la proces și reprezentanții acestora pentru a se pronunța cu

privire la problemele invocate în recurs, deoarece criticele autorității recurente și ale societății recurente au fost expuse cu suficientă claritate.

53.Referitor la termenul de declarare a recursului, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție constată următoarele:

54.Curtea de Apel Chișinău a pronunțat dispozitivul deciziei la data de 17 mai 2023, notificând Casa Națională de Asigurări Sociale prin intermediul poștei electronice la 2 iulie 2023 (f.d. 73). La 29 mai 2023, Casa Națională de Asigurări Sociale a depus un recurs nemotivat împotriva deciziei din 17 mai 2023 a Curții de Apel Chișinău, utilizând poșta electronică (f.d. 75).

55.Decizia motivată a instanței de apel a fost notificată recurenteii la data de 25 iulie 2023, prin intermediul poștei electronice (f.d. 77). Ulterior, la 28 iulie 2023, Casa Națională de Asigurări Sociale a depus motivarea recursului (f.d. 79-81).

56.Prin urmare, recursul depus de Casa Națională de Asigurări Sociale este considerat a fi în termen.

MOTIVAREA INSTANȚEI

57. Examinând motivele invocate în recurs, prin raportare la argumentele părților, precum și la ansamblul materialelor administrate în dosar, completul de judecată al Curții Supreme de Justiție consideră recursul declarat de Casa Națională de Asigurări Sociale întemeiat și care urmează a fi admis, cu casarea deciziei Curții de Apel Chișinău și remiterea cauzei la rejudecare în instanța de apel.

58. Completul de judecată consideră imperioase dezideratele Curții Europene a Drepturilor Omului reținute în cauza Zubac v. Croația (hotărârea din 5 aprilie 2018), potrivit cărora, din moment ce preeminența dreptului constituie un principiu fundamental al democrației și al Convenției, nu poate exista nicio așteptare, în baza Convenției sau de altă natură, că instanța supremă trebuie să ignore sau să nu țină cont de nereguli procedurale evidente.

59. Recapitulând esența litigiului, în scopul verificării aplicării corecte a dreptului material și procedural, instanța de recurs reține starea de fapt constatată de instanțele anterioare și confirmată de părți. Reclamantul Mihail Balan, fost colaborator al Batalionului Special de Escortă și Pază al Direcției de Poliție Chișinău, a solicitat recalcularea pensiei pentru perioada 30 ianuarie 2009 – 30 martie 2015, în baza coeficientului de 1:2, potrivit Hotărârii Guvernului nr. 78/1994, confirmată prin certificatul nr. 34/20-7034-41 din 13 ianuarie 2022.

60. Reclamantul a contestat decizia Casei Teritoriale de Asigurări Sociale Criuleni nr. 32/2022/15202 din 11 aprilie 2022 și răspunsul Casei Naționale de Asigurări Sociale nr. B-989/22 din 25 mai 2022, prin care i s-a respins solicitarea de recalculare a pensiei.

61. Instanțele de fond și de apel au dat câștig de cauză reclamantului, însă instanța de recurs observă că acestea nu au analizat în mod adecvat întinderea retroactivă a dreptului la recalculare.

62. Analizând motivele recursului, Completul de judecată constată că decizia Curții de Apel Chișinău din 17 mai 2023 este afectată de deficiențe majore de motivare, întrucât nu oferă o analiză clară privind aplicabilitatea art. 54 și art. 61 din Legea nr. 1544-XII din 23 iunie 1993, care reglementează strict perioada pentru care poate fi efectuată recalcularea pensiei.

63. Conform acestor articole, dacă neplata pensiei este cauzată de vina organului de asigurări sociale, suma poate fi achitată integral, fără limită de timp. În schimb, dacă refuzul recalculării rezultă dintr-o interpretare juridică a legislației și nu dintr-o omisiune nejustificată, recalcularea poate viza cel mult 12 luni anterioare depunerii documentelor suplimentare.

64. Instanțele anterioare nu au analizat dacă refuzul Casei Naționale de Asigurări Sociale se datorează unei interpretări juridice rezonabile sau unei neglijențe administrative. Această distincție este crucială pentru a determina perioada pentru care Mihail Balan are dreptul la recalcularea pensiei.

65. În lipsa unei motivări detaliate și a unei analize privind culpa autorității, instanțele de fond și de apel au stabilit prematur obligativitatea recalculării pensiei începând cu data de 30 martie 2015, fără a verifica dacă această aplicare retroactivă este justificată de comportamentul nelegal al autorității publice.

66. Instanța de recurs subliniază că nu orice refuz de recalculare echivalează automat cu o culpă a CNAS. În cazul de față, certificatul care confirmă dreptul la recalculare a fost emis abia la 13 ianuarie 2022, iar în lipsa acestui document, CNAS nu putea fi considerată responsabilă pentru neaplicarea înlesnirii anterior acestei date.

67. De asemenea, instanța de recurs reține că în speță trebuie aplicate dispozițiile art. 61 alin. (1) din Legea nr. 1544/1993, care prevăd că, dacă actele justificative au fost prezentate ulterior stabilirii pensiei, recalcularea poate fi efectuată doar pentru perioada de maximum 12 luni anterioare prezentării actelor.

68. Completul de judecată consideră că aplicarea retroactivă a coeficientului 1:2 până la data de 30 martie 2015 fără a analiza natura juridică a refuzului CNAS (culpă vs. interpretare legală) este nejustificată. Această

lipsă de analiză determină instanța de recurs să considere hotărârea apelată ca fiind nemotivată în mod suficient.

69. Recurenta CNAS a susținut, pe bună dreptate, că instanțele inferioare nu au analizat în ce măsură se aplică limita de 12 luni prevăzută de art. 61 din Legea nr. 1544/1993 și dacă sunt întrunite condițiile de excepție reglementate la art. 54 din aceeași lege privind culpa autorității.

70. Neanalizarea acestui aspect echivalează cu o lipsă a motivării, ceea ce afectează dreptul părților la un proces echitabil, garantat de art. 6 §1 din CEDO. Jurisprudența CEDO, în special în cauzele Hiro Balani vs. Spania (1994), Garcia Ruiz vs. Spania (1999) și Kaufman vs. Belgia (1986), statuează că o hotărâre nemotivată echivalează cu o încălcare a dreptului la un proces echitabil.

71. Completul de judecată constată că motivarea instanței de apel este superficială și formalistă, neadresând întrebările de drept esențiale pentru soluționarea corectă a cauzei. Instanța de apel a omis să stabilească dacă CNAS era în culpă sau nu, respectiv dacă sumele neachitate pot fi plătite integral sau doar pentru perioada legal permisă.

72. Curtea reiterează faptul că instanțele trebuie să se pronunțe cu privire la toate capetele cererii și să argumenteze în mod explicit temeiurile deciziei, astfel încât justițiabilul să poată înțelege logica soluției și să o poată contesta în mod efectiv.

73. În acest sens, instanța de recurs subliniază că dreptul material la pensie este reglementat strict și nu poate fi extins în absența unei vinovății dovedite a autorității plătitoare. În caz contrar, s-ar aduce atingere principiului legalității și echilibrului bugetar al sistemului public de pensii.

74. Completul Curții Supreme de Justiție constată că se impune casarea deciziei din 17 mai 2023 a Curții de Apel Chișinău și remiterea cauzei spre rejudecare, pentru clarificarea tuturor aspectelor omise: culpa autorității, momentul prezentării certificatului, aplicabilitatea termenului de 12 luni și a excepției de la art. 54.

75. Instanța de recurs notează că analiza acestor elemente nu poate fi realizată direct în recurs, ci presupune rejudecarea în fond, cu administrarea probelor necesare și audierea părților în contradictoriu.

76. De asemenea, Curtea menționează că începând cu intrarea în vigoare a Legii nr. 135 din 13 iunie 2024, Curtea de Apel Chișinău poartă denumirea de Curtea de Apel Centru. Astfel, cauza urmează a fi reexaminată de această instanță.

77. În concluzie, instanța de recurs admite recursul declarat de CNAS, casează decizia Curții de Apel Chișinău din 17 mai 2023 și trimite cauza spre

rejudecare la Curtea de Apel Centru, în vederea examinării complete, motivate și legale a cererii reclamantului Mihail Balan.

78. Această rejudecare va trebui să stabilească expres:

- 1) dacă refuzul recalculării de către CNAS a fost motivat de o interpretare rezonabilă a legii;
- 2) dacă există vinovăția instituțională care să justifice plata integrală a pensiei restante;
- 3) perioada exactă pentru care se aplică recalcularea, în raport cu certificatul emis în 2022;
- 4) în ce măsură dispozițiile art. 54 și 61 din Legea nr. 1544/1993 sunt incidente în speță.

79. Numai prin clarificarea acestor chestiuni se va putea emite o hotărâre legală, corectă și proporțională, în conformitate cu principiile constituționale și europene privind protecția drepturilor sociale și a proprietății dobândite.

80. Curtea Supreme de Justiție reamintește instanței de apel obligația de a examina temeinic și în mod motivat toate susținerile părților, în scopul garantării unui proces echitabil și al respectării principiului securității juridice, în conformitate cu art. 6 CEDO și art. 20 din Constituția Republicii Moldova.

81. Ținând cont de cele expuse și în temeiul art. 248 alin. (1) lit. d) din Codul administrativ,

COMPLETUL, CU UNANIMITATE DE VOTURI,

Admite recursul depus de Casa Națională de Asigurări Sociale.

Casează integral decizia din 17 mai 2023 a Curții de Apel Chișinău.

Trimite cauza de contencios administrativ, intentată la cererea de chemare în judecată depusă de Mihail Balan împotriva Casei Naționale de Asigurări Sociale privind contestarea actelor administrative, spre rejudecare la Curtea de Apel Centru.

Decizia nu se supune niciunei căi de atac.

Președinte

Stela Procopciuc

Judecători

Oxana Parfeni

Diana Stănilă